

OM THORVALDSENS GRAVLÆGGELSE

Da Thorvaldsen om Aftenen den 24de Marts 1844 livløs sank om i Det kongelige Teater, var det Musæum, der ikke blot for Eftertiden skulde være et Monument over hans Kunst, men ogsaa bag sine Mure gemme hans Støv, vel ret vidt fremskredet i Bygning og Udsmykning, men dog ikke saa afsluttet, at han straks kunde stedes til Hvile i det.¹ Med stor personlig Interesse havde Mesteren fulgt Musæets Udvikling, og den sidste Aften, han levede, havde han i sine Venners Kreds hos Baronesse Stampe spøgende udtalt de mærkelige Ord: »Ja! nu kan jeg gierne dø, for Bindesbøll har min Grav færdig!«²

En Uge senere — den 30te Marts — blev Thorvaldsen under enestaaende Deltagelse bisat i Vor Frue Kirke. Hans Bisættelse formede sig som en national Højtid. Det mægtige Ligtog med Repræsentanter for alle Folkets Klasser og Stænder, Hartmanns gribende Sørgemarsch, Oehlenschlägers Kantate, Stiftsprovst Trydes hjertelige Ord, H. C. Andersens Slutningssang talte hver paa sin Vis om det tunge Tab, Landet havde lidt, og sikkert med Rette kunde H. N. Clausen tredive Aar senere sige, at en saadan Jordfæstelse »opleves i Menneskealdere ikke to Gange«. Efter at den kirkelige Højtidelighed var til Ende, valfartedes der Dagen igennem til Kirken, og først henimod Aften blev Thorvaldsens Kiste af Hensyn til Kirkens Brug til Gudstjenester henstillet i Sakristiet.³

¹ Chr. Bruun og L. P. Fenger, Thorvaldsens Musæums Historie, 1892, S. 103 ff.

² J. M. Thiele, Thorvaldsen i København, 1839-44, 1856, S. 238.

³ Taler og Sange ved Bisættelsen er samlede i „Thorvaldsens Bisættelse. Den 30te Marts 1844.“ Jvfr. iøvrigt om Thorvaldsens Død og Bisættelse: H. N. Clausen, Optegnelser om mit Levned og min Tids Historie, 1877, S. 292; J. M. Thiele, anf. Skrift S. 240-43; H. C. Andersen, Mit Livs Eventyr i Samlede Skrifter, 2. Udg., I, 1876, S. 253 ff.; Oehlenschlägers Erindringer, IV, 1851, S. 189; Af Eleonore Christine Tschernings efterladte Papirer (Memoirer og Breve VIII), 1908, S. 93-94.

Paa det Tidspunkt, da Thorvaldsen døde, havde man regnet med, at hans Musæum i ret nær Fremtid kunde blive gjort offentligt tilgængeligt, og hans Kiste overflyttet til sit endelige Bestemmelsessted.¹ Man gik derfor snart i Gang med at træffe Forberedelser hertil. Om de Forhandlinger, der gik forud for hans Gravlæggelse, vil de nedenfor aftrykte, ikke tidligere benyttede Aktstykker give Oplysning.² To Uger efter Thorvaldsens Død — den 6te April 1844 — indgik Eksekutorerne i hans Bo (Jonas Collin, J. M. Thiele, H. N. Clausen, J. F. Schouw, H. V. Bissen og A. C. Kierulf) gennem Danske Kancelli med en Ansøgning til Kongen dels om, at det i Henhold til den store Kunstners Ønske maatte blive dem tilladt at gravsætte ham i Musæet, dels om, at hans Kiste midlertidigt maatte forblive henstaaende i et særligt, muret Gravkammer ved Vor Frue Kirke, indtil Musæet var fuldt færdigt. Korrekt som Kancelliet var, vilde det ikke paa egen Haand afgøre noget i dette Spørgsmaal, førend det havde indhentet Sjællands Biskops Betænkning. Til Biskop J. P. Mynster blev Eksekutorernes Ansøgning derfor sendt, og efter at han havde forelagt Sagen for Sognepræsten ved Vor Frue Kirke, Stiftsprovst E. C. Tryde, afgav han den 18de Maj sit Votum. Biskoppens Betænkning er i flere Henseender et ejendommeligt Aktstykke, og enhver, der er fortrolig med Mynsters Personlighed, vil vistnok indrømme, at det er et i høj Grad karakteristisk Udtryk for hans Betragtningssmaade og Stil. Selvom han under Hensyn til de foreliggende Omstændigheder ikke vilde fraraade Kancelliet at give Tilladelse til at bisætte Thorvaldsen i Musæet, lader han dog tydeligt nok skinne igennem, at det var med alt andet end Velvilje, at han betragtede den Skik at lade sig gravsætte udenfor »Kirkens Ly«. Har det aabenbart ikke været Mynster behageligt at skulle udtale sig om denne Sag i Almindelighed, synes han dog endnu mere at have følt sig irriteret over et specielt Punkt, idet Eksekutorerne i deres Ansøgning flygtigt havde berørt Spørgsmaalet om, paa hvilket Tidspunkt Thorvaldsens Gravsted i Musæet skulde indvies. Da der ikke i den da gældende kirkelige Lovgivning fandtes nogen Bestemmelse om særlig Indvielse af private Gravsteder, — en saadan Forpligtelse synes først indført i en langt senere Periode —, tilraader Biskoppen blot i Stilhed uden Ceremonier af nogen Art at føre Kisten til sit endelige Sted, men han kan til Slut

¹ Chr. Bruun og L. P. Fenger, anf. Skrift S. 108.

² Af Sagens Akter, som jeg er blevet opmærksom paa ved en Undersøgelse af Spørgsmaalet om, hvorvidt Thorvaldsen hviler i indviet Jord eller ikke, findes Nr. 1-2 b bevaret i Original i Indlæg til Danske Kancelli, 1. Departements Brevbog 1844 Nr. 2213-14 (i Rigsarkivet). Nr. 3 er meddelt efter den sammesteds opbevarede Koncept. Alle Aktstykker er aftrykt ord- og bogstavret. Til det sidste er i skarp Parentes vedføjet de sædvanlige Kancelliunderskrifter.

— selv overfor Kancelliet — ikke nægte sig den Tilfredsstillelse at fremkomme med en direkte, velturneret Spydighed, idet han med Hensyn til det sidstnævnte Punkt siger, at han gerne tilstaar, »at det er vanskeligt at have nogen kirkelig Theorie om det Ukirkelige«!

I Henhold til Mynsters Indstilling blev Sagen afgjort, og Kancelliet meddelte under den 4de Juni 1844 Eksekutorerne Tilladelse til at gravsætte Thorvaldsen i Musæets Gaard og indtil videre at lade Kisten henstaa i det murede Gravkammer ved Vor Frue Kirke. Om en eventuel Indvielse af Thorvaldsens Gravplads indeholdt Kancelliets Svarskrivelse derimod ikke et eneste Ord. Dette skyldes sikkert Mynsters henholdende Udtalelser om dette Spørgsmaal, og paa hans Betænkning findes da ogsaa anbragt en meget diplomatisk Blyantspaategning (som det synes, med Departementschefen for 1. Departement, den Deputerede L. J. Holms Haand) af det Indhold: »NB. I Expeditionen omtales ikke hvad dêr yttret om Indvielsen.«

Længere, end man vist oprindeligt havde tænkt sig, kom Thorvaldsens Kiste til at henstaa i Vor Frue Kirke. Først den 6te September 1848 blev den store Kunstners Støv uden nogen Ceremonier overflyttet til hans Værkers Tempel. Musæets Bestyrelse, dets Bygmester, Bindsbøll, og Thorvaldsens trofast hengivne Tjener Wilckens indfandt sig den nævnte Dag før Solopgang i Kirken og ledsagede siden Rustvognen, der førte Kisten den korteste Vej til Musæets Gaard. »Her« — siger H. N. Clausen — »stedtes i den dybeste Stilhed Skaberen af den rige Skjønheidsverden til Hvile midt i hans egen Skabning.«¹

Bjørn Kornerup.

I.

1844 6. April. Executores testamenti efter afd. Konferensraad Thorvaldsen til Kongen.

Kjøbenhavn 6 April 1844.

Til Kongen!

Som Executores testamenti efter afgangne Conferentsraad Thorvaldsen, tillade vi os allerunderdanigst at ansøge Deres Majestæt om allernaadigst Tilladelse til, at den Foreviges Lig, der for Tiden er bisat

¹ H. N. Clausen, anf. Skrift S. 292. — Jvfr. hertil Thieles Ord (anf. Skrift S. 251): „I den aarle Stilhed rullede en Vogn hen for Indgangen til Museet. Det var den kiære Gamles Støv, som nu skulde forenes med alle hans Aands vidunderlig skønne Værker. En lille Kreds sluttede sig omhyggeligt og fortroligt omkring den Elskedes Leiested. En Marmorsteen med en Indskrift, den lille Egekrands af Sølv og nogle hemmelige Taarer fulgte med Kisten i Graven, og de svære Steen lukkede, en efter anden, det trygge Gjemmested.“ Wilckens fortæller, at Studenterne og Holmens Folk havde ønsket at bringe Thorvaldsen til Musæet, men paa Grund af den nylig udbrudte Krig fandt Bestyrelsen det bedst, at Soldaterne hædredes med det Hverv at ledsage Kisten, hvad da ogsaa skete (C. F. Wilckens, Træk af Thorvaldsens Konstner- og Omgangsliv, 1874, S. 121-22).

i Frue-Kirke, maa blive begravet i det af ham stiftede Museum. Dels efter den Afdødes Meddelelser til flere af os personlig, dels af hans Yttringer til Andre er det bekjendt, at det var ham en kjær Tanke og et inderligt Ønske, at hans jordiske Levninger engang maatte finde Hvile i det Mindesmærke, som hans patriotiske Kjærlighed har skjænket Fædrelandet, rundt omgivet af hans egne Verker, og alt i hans levende Live er der derfor med hans Samtykke bleven muret en Grav for ham i Museets Gaard, der staaer færdig til at modtage hans Aske, og som han har beseet og skjænket sit Bifald.

Ligesom vi have anseet det for Pligt, allerunderdanigst at frembære den Afdødes Ønske for Deres Majestæt, saaledes haabe og forvente vi ogsaa, at Deres Majestæt allernaadigst vil meddele Tilladelse til dets Opfyldelse, og det saa meget mere, som hvad vi ansøge, ofte er blevet bevilget Andre, hvis Ønske neppe kunde tillægges Vegt og Betydning som den store Foreviges. Da det vel imidlertid vilde være meest passende, om Gravstedets Indvielse først fandt Sted, naar Museet var fuldfærdigt, tillade vi os i lige Underdanighed, for at undgaae en Flytning af Liget, at ansøge om, at samme midlertidig maatte forblive henstaaende bisat i Frue Kirke. Vel er denne ikke i Besiddelse af noget Kapel, men det murede Kammer, som for Øieblikket gemmer den Afdødes Kiste, er aldeles afsondret fra den egentlige Kirke; Liget er nedlagt i en sammenloddet Blykiste, der omgives af en Egekiste, og i al Fald ville, ved hensigtsmæssig Anvendelse af Chlor, alle Inconvenienser af Ligets Henstaaen paa det nysnævnte Sted kunne forebygges. I sidstnævnte Henseende er medundertegnede Clausen, som Kirkens akademiske Værge, villig til at overtage det behørig Ansvar.

Collin. J. M. Thiele. H. N. Clausen. Schouw. Bissen. A. C. Kierulf.
(Allerunderdanigst conciperet af Gustav Brock.)

2. a.

1844 18. Maj. Biskop J. P. Mynster til Danske Kancelli.

I hoslagt tilbagefølgende allerunderdanigste Andragende have Exsecutores testamenti efter afgangne Conferentsraad Thorvaldsen anholdt om, at den Afdøde maa blive begravet i det Thorvaldsenske Museums Gaard, samt at Liget midlertidig maa forblive henstaaende bisat i Frue Kirke; og det har behaget det Kongelige Danske Cancellie under 23 f. M. desangaaende at forlange min Betænkning.

Da lignende Ansøgninger for det Meste pleie at bevilges, saa vides

der her — saafremt der ellers med Hensyn til Stedet Intet findes at erindre — ingen Grund, hvorfor der skulde negtes Tilladelse til, hvad der skal have været den berømte Afdødes eget, og unegtelig er det almindelige Ønske; og jeg skal derfor her ikke indlade mig i nogen Undersøgelse, om det ikke hidrører fra hvad man nu kalder »en ukirkelig Tid«, naar man for de Afdøde foretrækker en separatistisk Begravelse for hvad der i det gamle Sprog kaldtes »at samles til sine Fædre« eller »til sit Folk«, og naar man hellere vil, at de skulle hvile enten i Naturrens Skjød, eller i deres egne Værkers Ly, end i Kirkens.

Hvad det Spørgsmaal angaaer, om Liget midlertidig kan forblive henstaaende i Frue Kirke, da har jeg desangaaende indhentet Stiftsprovstens Erklæring, hvilken jeg giver mig den Ære at vedlægge, og hvoraf behageligst vil erfares, at der ikke i Kirken er sporet nogen Uleilighed af Ligets Henstaaen. Vel er det nuværende Kammer ved Frue Kirke indrettet, for at Liig, som siden skulle henføres til et andet Sted, der paa en kort Tid kunne bisættes, saa at det i Almindelighed ikke bør tilstedes, at Liig forblive henstaaende der i længere Tid, da derved Pladsen optages for andre. Men da det er sjældent, at bemeldte Kammer benyttes, og da det neppe kan formodes, at der i nærværende Tilfælde vil fra Menighedens Side føres nogen Klage, saa formenes, at det gjerne kan tillades, at Liget indtil Videre forbliver bisat, hvor det nu staaer.

Exsecutores testamenti have antaget, at Gravstedet ved Museet skulde indvies, men det er mig ikke bekjendt, at noget saadant særskilt Gravsted er blevet indviet. Sædvanlig er vel, naar et Liig strax er blevet nedsat i et saadant Gravsted, en Tale bleven holdt, men nogen egentlig Indvielse vides ikke at have funden Sted; og naar Liig tilforn have været bisatte andensteds, og saaledes Begravelses-Høitideligheden allerede er foregaaet, pleie de at henføres i Stilhed til Gravstedet, da ellers det Samme, som forhen er foretaget, maatte gjentages. Vor Kirke antager ikke, at en Ceremonie kan give et Sted nogen Hellighed; men jeg tilstaaer gjerne, at det er vanskeligt at have nogen kirkelig Theorie om det Ukirkelige.

Kjøbenhavn den 18 Mai 1844

allerærbødigst
*Mynster.*¹

Til
Det Kongelige Danske Cancellie.

¹ Kun Underskriften er egenhændig.

1844 9. Maj. Sognepræsten ved Vor Frue Kirke, Stiftsprovst E. C. Tryde til Biskop J. P. Mynster.

Deres Høivelbaarne Høiærværdighed har i meget ærede Skrivelse af 27. f. M. tilmeldt mig, at Excecutores testamenti efter afgangne Conferenceraad Thorvaldsen have, ved at ansøge om Tilladelse til, at den Afdødes Liig maa blive begravet i det af ham stiftede Museum, tillige anholdt om, at Liget midlertidig maa forblive henstaaende bisat i Frue Kirke, idet de bemærkede, at det murede Kammer, hvor Kisten for Øieblikket staaer, er aldeles afsondret fra den egentlige Kirke, at Liget er nedlagt i en sammenloddet Blykiste, der omgives af en Egekiste, og at i al Fald, med hensigtsmæssig Anvendelse af Chlor, alle Inconvenientser af Ligets Henstaaen vilde kunne forebygges. — Da det Kongelige danske Cancellie desangaaende havde forlangt Deres Høiærværdigheds Betænkning, anmodede De mig, forinden De afgav denne, at jeg skulde meddele Dem mine Tanker.

I denne Anledning undlader jeg ikke ærbødigt at yttre, at jeg troer, at Ligets Henstaaen paa det Sted, hvor det nu er hensat, gjerne kan bevilges, da ingen Inconvenientser endnu deraf ere sporede, og den Plads, hvor det staaer, der er bestemt til et saadant Brug, ikke, saalænge de nuværende Begravelsesskikke ere almindelige, bliver paa anden Maade benyttet. Skulde derimod, som er foreslaaet af den Commission, som var nedsat til at bevirke en hensigtsmæssig Forandring i Begravelsesomkostningerne og Begravelsesvæsenet i det Hele, den Skik, at *hele* Følget ledsager Liget ud til Assistents-Kirkegaarden, forandres derhen, at det kun følger Liget til vedkommende Kirke, og adskilles, efterat Begravelsesceremonierne der ere fuldførte, hvorpaa Liget, efter de Paa-gjældendes Ønske, enten strax udførtes til Kirkegaarden, eller hensattes paa et dertil bestemt Sted, indtil dets Udførelse kunde foretages, da vilde hiint murede Kammer, hvor Conferenceraad Thorvaldsens Liig nu er bisat, ikke uden Afsavn forblive alene indrømmet til dette. — Men rimeligen vil dette Liig, inden denne Forandring indtræder, være bragt til det egentlige Begravelsessted.

Khvn. d. 9 Mai 1844.

allerærbødigt

E. Tryde.

Høivelbaarne Høiærværdige
Herr Biskop Dr. Mynster
Storkors af Dannebrog og Dbmd.

1844 4. Juni. Danske Kancelli til Executores testamenti efter Konferensraad Thorvaldsen.

De Herrer Executores testamenti efter afgangne Conferentsraad Thorvaldsen have i en til Cancelliet indkommen Ansøgning anholdt om, at der maatte meddeles Tilladelse til, at den Afdøde bliver begravet i det Thorvaldsenske Musæum, og at Liget midlertidig maa forblive henstaaende bisat i Vor Frue Kirke her i Staden i det derværende Liigkammer.

Efterat Cancelliet i Anledning heraf har brevvexlet med Biskoppen over Sjællands Stift, skulde Man til behagelig Efterretning tjenstlig melde, at der ikke haves Noget imod, at Liget indtil videre forbliver staaende paa det ommeldte Sted i Frue Kirke, samt at det siden henflyttes i det Thorvaldsenske Musæums Gaard og nedsættes i det derværende Gravsted.

Den 4de Juni 1844.

[Stemann. Ørsted. Lange. Bentzen. Holm.]

Til De Herrer Executores testamenti efter afgangne Conferentsraad Thorvaldsen.¹

¹ Samme Dag meddelte Kancelliet Biskop Mynster den trufne Afgørelse (Brevbog 1844 Nr. 2214).

THORVALDSENS GRAV

Vilhelm Pedersens Illustration til H. C. Andersens Eventyr „Nabofamilierne“